

SCENARIUSZ DLA NAUCZYCIELA

Kod Jana Matejki - o czym mówią obrazy Mistrza?

CELE OGÓLNE

- Zapoznanie uczniów z podstawowymi dziełami Jana Matejki
- Omówienie głównych zagadnień związanych z historią Polski końca XIX i początkami XX wieku.
- Zwrócenie uwagi na rolę sztuki w kształtowaniu tożsamości narodowej.

CELE SZCZEGÓŁOWE

Cele poznawcze

- Zapoznanie ucznia z pojęciami: obraz historyczny, alegoria, symbolika, galeria, panorama, patos, ekspresja, płótno, renowacja
- Przedstawienie najważniejszych obrazów Jana Matejki
- Prezentacja bogactwa symboliki obrazów Jana Matejki
- Opis wagi obrazów Matejki dla budowania polskiej tożsamości

Cele kształcące

- Kształtowanie umiejętności czytania ze zrozumieniem, oraz rozumienia sztuki.
- Rozwijanie umiejętności poszukiwania informacji i konfrontowania z innymi informacjami.
- Doskonalenie umiejętności pracy w grupie.
- Kształcenie myślenia przyczynowo-skutkowego.

Cele wychowawcze

- Uważliwienie na wagę sztuki w życiu społecznym
- Zwrócenie na postawy patriotyczne
- Wzbudzenie podziwu dla osiągnięć minionych pokoleń

METODY PRACY

praca w grupie ♦ burza mózgów ♦ praca ze źródłem pisanim ♦ puzzle dydaktyczne ♦ gra memo
♦ uzupełnianie tekstu

NARZĘDZIA

komputer i rzutnik ♦ fotografie z epoki ♦ mapa

PRZEBIEG LEKCJI

5 min

Rekapitulacja wtórna

- ♦ Poproś uczniów o wykonanie **Zadania 1**. Rozdaj im kartki z cechami charakterystycznymi zaborów austriackiego, rosyjskiego i pruskiego. a oni układają je podporządkowując cechę określonemu zaborowi.

35 min

Lekcja właściwa

- ♦ Wyjaśnij uczniom kim był Jan Matejko. Daj uczniom do przeczytania fragment biografii Jana Matejki. Poproś, aby na jego podstawie wykonali **Zadanie nr 2**.
- ♦ Zaprezentuj uczniom trzy wybrane obrazy Jana Matejki (np. Konstytucja 3 maja, Hołd Pruski, oraz Powieszenie Dzwonu Zygmunta). Poproś, aby wymyślili jak najwięcej pojęć które te obrazy mogłyby opisać, zastosujcie technikę burzy mózgów. Wśród pojęć powinny pojawić się: wielki, bogactwo kolorów, podniosły, pełen emocji, radosny. Wspomnij o innych obrazach, które namalował Mistrz
- ♦ Pokaż obraz Jana Matejki „Bitwa pod Grunwaldem”. Poproś uczniów, aby odnaleźli na obrazie rzeczy, które widzą wśród zdjęć w **Zadaniu nr 3**. Zapytaj, czy takie elementy mogły faktycznie występować w średniowiecznej bitwie? Wyjaśnij czym jest symbolika i alegoria.
- ♦ Zaprezentuj uczniom przygotowany film, a następnie poproś o wykonanie **Zadania 4**.
- ♦ Poproś, aby na plastikowej lub szklanej tacy uczniowie ułożyli puzzle z wybranymi obrazami Jana Matejki. Po ułożeniu, na drugiej stronie odczytają napisy: jaki jest to obraz oraz znaczenia różnych symboli w nich ukrytych. Następnie poproś o wykonanie **Zadania 5** starając się odnaleźć poszczególne symbole w ułożonym obrazie. Zabawę można poszerzyć o poszukiwanie innych symboli ukrytych w obrazach.
- ♦ Podaj uczniom do przeczytania trzy opinie o obrazach Jana Matejki, które zacytowane są w **Zadaniu 6**. Na ich podstawie uczniowie określą jaka była waga obrazów Matejki w kształtowaniu naszej tożsamości narodowej.

4 min

Rekapitulacja pierwotna

- ♦ **Gra memo**. Uczniowie dopasowują fragmenty obrazów do obrazów, z których one pochodzą

1 min

Zadanie domowe

- ♦ Poproś uczniów, aby w domu namalowali obraz pt: „Polska odzyskuje niepodległość”. Temat powinien być przedstawiony w sposób symboliczny. Nie liczy się uroda obrazu lecz pomysłowość

Kod Jana Matejki - o czym mówią obrazy Mistrza?

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz”.

ZADANIA DO ZAJĘĆ

ZADANIE 1

Obejrzyj film, a następnie dokończ zdania podanymi słowami:

Poniżej przedstawionych jest dziewięć postaw zaborców wobec Polaków. Podporządkuj postawy do określonych zaborców:

ZABÓR PRUSKI	ZABÓR AUSTRIACKI	ZABÓR ROSYJSKI
--------------	------------------	----------------

- A. Wprowadzanie do szkół obowiązkowego języka niemieckiego i przymuszanie polskich dzieci do edukacji w tym języku
- B. Zakaz wydawania publikacji w języku polskim
- C. Obecność języka polskiego w urzędach i szkołach
- D. Szeroki zakres swobód politycznych
- E. Ograniczanie możliwości kupowania ziemi przez Polaków
- F. Prześladowanie Kościoła katolickiego
- G. Możliwość celebrowania narodowych rocznic
- H. Zakaz tworzenia polskich organizacji
- I. Obecność na ulicy alfabetu zwanego cyrylicą

Kod Jana Matejki - o czym mówią obrazy Mistrza?

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz”.

ZADANIE 2

Jak Przeczytaj poniższy tekst, a następnie wskaż, które z napisanych pod nim zdań są **PRAWDZIWE**, a które **FAŁSZYWE**

„Ojciec artysty był czeskim emigrantem (osiadłym w Polsce ok. 1807), matka wywodziła się ze spolonizowanej rodziny niemieckiej, jednak w krakowskim domu Matejków panowała polska, patriotyczna atmosfera, żywe były ideały niepodległościowe - dwaj bracia Jana walczyli w okresie Wiosny Ludów na Węgrzech. Istotny wpływ na ukształtowanie wyobraźni i zainteresowanie historią przyszłego malarza wywarł jego starszy brat, Franciszek Matejko, docent nauk pomocniczych historii i pracownik Biblioteki Jagiellońskiej. Nie bez znaczenia była tu również atmosfera rodzinnego miasta - jego zabytki sięgające epoki średniowiecza, sanktuarium narodowe na Wawelu z Zamkiem Królewskim i grobami władców Polski w katedrze oraz stosunkowo duża (w porównaniu z innymi zaborami) swoboda w kultywowaniu tradycji narodowych. [...]

Podejmując w 1852 naukę w krakowskiej Szkole Sztuk Pięknych, miał już Matejko wyraźnie określony kierunek zainteresowań. Wiedzę historyczną wciąż pogłębiał poprzez studiowanie dzieł dawnych kronikarzy oraz pasję rysownika-dokumentalisty odwzorowującego w szkicach ołówkowych wizerunki polskich królów i książąt, zabytki krakowskiej architektury, rzeźby i rzemiosła artystycznego.

[...]Za jedno z podstawowych zadań artysty uważał wnikliwe zbadanie zjawiska historycznego, pozwalające na jego rzetelną ocenę i moralny osąd tworzących je ludzi i sił politycznych”.

Ewa Micke-Broniarek, Jan Matejko, [na:] culture.pl

A. Ponieważ rodzina Matejki pochodziła z Czech, w jego domu nie było żadnych tradycji patriotycznych	P/F
B. Zainteresowania historyczne Matejki ukształtował w nim jego starszy brat.	P/F
C. Rozwojowi Matejki sprzyjała swoboda jaka panowała w zaborze austriackim.	P/F
D. Matejko choć malował obrazy historyczne starał się nie studiować dawnych dzieł czy oglądać zabytków	P/F
E. Matejko uważał, że artysta powinien wnikliwie badać zjawiska historyczne	P/F

Kod Jana Matejki - o czym mówią obrazy Mistrza?

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz”.

ZADANIE 3

Spójrz na obraz „Bitwa pod Grunwaldem”, a następnie na poniższe zdjęcia. Które spośród widocznych na fotografiach postaci i przedmiotów możesz odnaleźć na obrazie. Wskaż je i zastanów się czy mogły występować w czasie średniowiecznej bitwy:

A WŁÓCZNIA
ŚW. MAURYCEGO

B MUSKIJETER

C MŁOTEK SĘDZIOWSKI

D KAT

E HUSARZ

F ŚWIĘTY STANISŁAW

Kod Jana Matejki - o czym mówią obrazy Mistrza?

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz”.

ZADANIE 4

Obejrzyj przygotowany film edukacyjny będący rozmową pomiędzy Jagiełłą, a Matejką. Posłuchaj jak Matejko wyjaśnia nieścisłości historyczne w swoim obrazie, a następnie uzupełnij poniższy tekst właściwymi wyrazami:

Jan Matejko malował obraz bitwy pod Grunwaldem, tak aby **odtworzyć wiernie/nie odtwarzać wiernie** jej przebiegu. Zawiera on w sobie jednak niezwykle **bogată symbolikę/dużo faktów historycznych**, które pozwalają spojrzeć na obraz jak na **felieton publicystyczny o historii/wykład o przeszłości**. Twórca stara się pokazać **jak wyglądała bitwa/nie jak wyglądała bitwa**, ale **jak rozumie jej znaczenie w dziejach/nie zawsze się mu to udaje**.

Włócznia świętego Maurycego symbolizuje **polską tradycję i historię/skuteczny oręż**, tworząc przekonanie, że Polacy zawsze wyjdą z każdej opresji szanując swoją **tożsamość/umiejętności bojowe**. Święty Stanisław był z kolei symbolem **Bożej Opatrzności/wiary w duchy**, dodającej otuchy w trudnych chwilach. Husaria nawiązywała z kolei do **błędu jaki popełnił Matejko oglądając średniowieczne ryciny/ponadczasowej chwały polskiego żołnierza i wielkich zwycięstw w naszej historii**. Symbol kata z kolei pokazywał, że wszystkie narody prędzej czy później **dosięgnie sprawiedliwość/czeka rozgrzeszenie**, za ich nieczne czyny.

Kod Jana Matejki - o czym mówią obrazy Mistrza?

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz”.

ZADANIE 5

Ułóż puzzle jakie otrzyma Twoja grupa, ułóż je na plastikowej podstawce, a następnie zerknij na napisy pod spodem puzzli. Zobaczysz tytuł obrazu Jana Matejki, który ułożyłeś, oraz opisy wybranego symbolu znajdującego się na nim. Spróbuj je odnaleźć na ułożonym obrazku.

Informacja dla nauczyciela:

Każdy obraz należy wydrukować dwustronnie: z jednej strony – obraz, z drugiej – informacje dotyczące symboli w nim ukrytych.

Obrazy należy pociąć na kawałki (ok. 20). Zadaniem uczniów jest ułożenie obrazu na przezroczystej podkładce. Mogą też ułożyć je na blacie stołu i skleić taśmą, tak aby mogli spojrzeć na drugą stronę.

OBRAZY DO WYDRUKU ZNAJDUJĄ SIĘ W OSOBNYM PLIKU.

Kod Jana Matejki - o czym mówią obrazy Mistrza?

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz”.

ZADANIE 6

Przeczytaj trzy poniższe wypowiedzi na temat obrazów Jana Matejki. Spróbuj odpowiedzieć na pytanie, dlaczego obrazy Matejki były ważne dla tworzenia i zachowania polskiej tożsamości.

A. Gdy w 1939 roku Niemcy wkroczyli do Polski, odnalezienie obrazu „Bitwa pod Grunwaldem” Jana Matejki było dla nich punktem honoru. Płótno przedstawiające klęskę rycerstwa uważanego za ich przodków, uważano za coś z gruntu złego. Dodatkowo obraz prezentował wielkie zwycięstwo polskiego oręża, mógł podtrzymywać na duchu załamanych klęską Polaków. „Bitwe...” należało zniszczyć

B. W XIX wieku, kiedy obrazy Matejki święciły swoje tryumfy, działały one jak współczesne popularne filmy. To co skrupulatni historycy przelewali na papier badając rodzime dzieje, Matejko wymalowywał na swoich obrazach, dodając osobisty komentarz publicystyczny. Obraz trafiał do mas bardziej niż książka, budował wyobraźnię, wzbudzał nieskrywane emocje i dyskusje.

C. Nie ma chyba nikogo w Polsce, kto na nasze dzieje nie patrzyłby oczami Matejki. Choć krytycy nie raz pisali o malarskich błędach, o zbytnim patosie, o bałaganie jaki towarzyszył jego przedstawieniom, to właśnie one wbiły się w naszą pamięć. Wbiły się bo dzieje przedstawiają monumentalnie, barwnie i imponująco, bo spełniają wymogi każdego wyobrażenia pozwalając wielu wydarzeniom z naszej historii przetrwać w zbiorowej świadomości.

Kod Jana Matejki - o czym mówią obrazy Mistrza?

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz”.

GRA MEMO

Gra memo polega na odnajdowaniu par pasujących do siebie kart. Gracz odśłania 2 karty. Jeśli są pasujące karty, zostaną one zdjęte z planszy, jeśli nie, karty będą odwrócone z powrotem (po ok. 2 sekundach). Celem gracza jest zdjęcie wszystkich kart przy możliwie najmniejszej liczbie odślon. W przypadku tej gry parę tworzyć będzie obraz Jana Matejki oraz jego fragment, najlepiej symboliczny.

Karty należy wydrukować, wyciąć, następnie wymieszać i ułożyć na stole tak, aby obrazek był niewidoczny.

Kod Jana Matejki - o czym mówią obrazy Mistrza?

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz”.

SŁOWNICZEK

OBRAZ HISTORYCZNY – obraz przedstawiający wybraną scenę historyczną lub ważne wydarzenie z dziejów państwa i narodu.

ALEGORIA – w malarstwie, architekturze, rzeźbiarstwie czy literaturze sposób przedstawienia myśli, idei lub pojęcia. Najczęściej przedstawione są one jako ludzie lub rzeczy np. gałązka oliwna jako symbol pokoju.

SYMBOLIKA – w dziełach sztuki sposób przedstawienia rzeczy lub osób, które można postrzegać zarówno dosłownie, jak i odczytywać ich ukryte znaczenia.

GALERIA – miejsce prezentacji obrazów i innych dzieł plastycznych.

PANORAMA – rodzaj obrazu składającego się z wielu scen, które składają się na jedną całość.

PATOS – sposób przedstawienia wydarzeń w sztuce nacechowany wzniosłymi uczuciami i silnymi emocjami.

EKSPRESJA – przedstawienie w sztuce nagłych i silnych emocji.

PŁÓTNO – powierzchnia, na której malowane są obrazy.

RENOWACJA – odnowienie i zabezpieczenie przed zniszczeniem cennego obrazu lub zabytku architektonicznego.

Kod Jana Matejki - o czym mówią obrazy Mistrza?

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz”.

POLECANE MATERIAŁY

HISTORIA: POSZUKAJ – Sobieski pod Wiedniem –

https://www.historiaposzukaj.pl/wiedza,obrazy,762,obraz_jan_matejko_sobieski.html

HISTORIA: POSZUKAJ – Grunwald –

<https://www.historiaposzukaj.pl/miejsca,14,grunwald.html>

Artykuł opisujący historię obrazu „Bitwa pod Grunwaldem” - <http://web.archive.org/web/20131029193154/http://www.mhmt.pl/wystawy-zamek/wystawa-czasowa-zamek/125-grunwald-jak-malowal-jan-matejko.html>

Prezentacja obrazu „Bitwa pod Grunwaldem” w technologii 3D - <https://www.youtube.com/watch?v=WPa-OI7kVpY>

Opis obrazu „Bitwa pod Grunwaldem” - <https://culture.pl/pl/dzielo/jan-matejko-bitwa-pod-grunwaldem>

Historia obrazu „Bitwa pod Grunwaldem” - <https://histmag.org/Jan-Matejko-Bitwa-pod-Grunwaldem-5726>

Historyczny opis postaci na obrazie „Bitwa pod Grunwaldem” (cz. I) http://wyborcza.pl/1,76842,8120451,Spacer_po_polu_bitwy.html

Historyczny opis postaci na obrazie „Bitwa pod Grunwaldem” (cz. II) - http://wyborcza.pl/1,76842,8124508,Kto_jest_kim_na_obrazie_Jana_Matejki_Cz_2.html

Historyczny opis postaci na obrazie „Bitwa pod Grunwaldem” (cz. III) - http://wyborcza.pl/1,76842,8128716,Kto_jest_kim_na_obrazie_Jana_Matejki_cz_3_.html

Wywiad na temat obchodów 500-lecia bitwy grunwaldzkiej i znaczenia mitu bitwy pod Grunwaldem w polskich dziejach- <http://muzhp.pl/pl/c/444/obchody-rocznicy-bitwy-pod-grunwaldem-na-wawelu>

Biografia Jana Matejki - <https://polskiedzieje.pl/slawni-polacy/jan-matejko.html>

Kod Jana Matejki - o czym mówią obrazy Mistrza?

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz”.

PRAWIDŁOWE ODPOWIEDZI DO ZADAŃ

Zadanie 1 ♦ Zabór pruski: A,E,F ♦ Zabór rosyjski: B,H,I ♦ Zabór austriacki: C,D,G

Zadanie 2 ♦ A: F ♦ B: P ♦ C: P ♦ D: F ♦ E: P

Zadanie 3 ♦ Obecne na obrazie: A, B, C, D, E – te rzeczy nie mogły występować w średniowiecznej bitwie

Kod Jana Matejki - o czym mówią obrazy Mistrza?

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz”.

Zadanie 4 ♦ nie odtwarzać wiernie ♦ bogatą symbolikę ♦ felieton publicystyczny o historii ♦ nie jak wyglądała bitwa ♦ jak rozumie jej znaczenie w dziejach ♦ polską tradycję i historię ♦ tożsamość ♦ Bożej Opatrzności ♦ ponadczasowej chwały polskiego żołnierza i wielkich zwycięstw w naszej historii ♦ osiągnięcie sprawiedliwość

Zadanie 5 ♦ A. Sępy w lewym górnym rogu lecące nad obozem tureckim ♦ B. Postać Stańczyka leżąca u stóp królewskich ♦ C. Karty, które wypadają z kieszeni szlachcica leżącego przed manifestującymi kroczącymi do katedry

Zadanie 6 ♦ Sugerowana odpowiedź: Jan Matejko tworzył obrazy, które cieszyły się dużą popularnością. Pozwalały na przetrwanie wiedzy o polskich dziejach, były elementem publicznej dyskusji, poruszały tematy istotne dla polskiej tożsamości. Budowały wyobrażenie o przeszłości, oraz podtrzymywały na duchu w trudnych chwilach.

niepodległa

POLSKA
STULECIE ODZYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

NARODOWY
INSTYTUT MUZEALNICTWA
I OCHRONY ZBIORÓW

Sfinansowano ze środków MKiDN
w ramach Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA na lata 2017-2021

Kod Jana Matejki - o czym mówią obrazy Mistrza?

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz”.